

Svátky jara - 1. díl

V lidových představách bylo období jara vnímáno jako počátek nového vegetačního roku. Probouzející se příroda byla vítána a oslavována. Pomocí nejrůznějších obyčejů se lidé snažili přenést tuto životní energii na sebe, dobytek i budoucí úrodu. Oslavy celého jarního cyklu v lidovém prostředí, navázaly na původní obyčeje, které však úplně nezanikly.

KDY JSOU VELIKONOCE?

Velikonoce jsou svátky s pohyblivým datem. Doba velikonoční souvisí s lunárním cyklem.

Vypočítá se podle jarní rovnodennosti. V kalendáři najdete 21. března (první jarní den) následně po tomto dni první úplněk a nejbližší neděle je Hod boží velikonoční. Tato neděle může být nejdříve 22. března a nejpozději 25. dubna.

V roce 2020 vychází Velikonoční neděle na 12. 4. v roce 2021 to bude 4. 4.

PŘEDVELIKONOČNÍ DOBA POSTNÍ

Velikonočním svátkům předcházela čtyřicetidenní půst (počítá se bez neděl), který platil především pro dospělé. Tento půst začíná Popeleční středou (v úterý před touto středou vyvrcholí masopustní veselí, které musí být ukončeno nejpozději k půlnoci) a končí na Bílou sobotu. Jeho délka je odvozena od čtyřiceti dní a nocí, kdy se Kristus postil v poušti.

V tomto období mělo z jídelníčku zmizet maso a vydatná strava se měla přijímat pouze jednou denně. Omezuje se zpěv, zábavy, veselí. V tomto období se nekonají svatby.

Celé období je naplněno pestrou paletou pohanských zvyků a křesťanských tradic. Naši předci byli závislí na přírodě a také jí více rozuměli. Nejrůznějšími obyčejí se snažili příznivě si naklonit přírodní síly a také je ovlivnit ku prospěchu úrody a hospodářských prací. Proto část obyčejů spojených s jarem řadíme mezi obyčeje s prvky hospodářské magie. Druhou velkou skupinou jsou obyčeje spojené s životem lidí, tyto obyčeje měly pozitivně ovlivnit jejich zdraví a také život.....

POPELEČNÍ STŘEDA (ŠKAREDÁ, ČERNÁ)

Její název pochází od svěceného popela, kterým kněz činí věřícím kříž na čele. „Pomni, člověče, že prach jsi a v prach se navrátíš.“ Tím připomíná pomíjivost pozemského života a nutnost pokání (po předchozím masopustním veselí je ho mnohým více než třeba ☺) Popel, který je k tomuto používán, se získává spálením větvičky jívy (kočiček), která byla v předchozím roce na Květnou neděli posvěcena.

- Od stavení ke stavení chodíval směšně oblečený muž s lucernou a hledal ztracený masopust. Od hospodyně dostal výslužku.
- V tento den se nemělo prát prádlo – prádlo by zůstalo po celý rok špinavé.
- Kdo se napil tento den svěcené vody (nahrazovala se i kořalkou) byl v létě ochráněn před štípáním komárů a much.

1. NEDĚLE – ČERNÁ (PUČÁLKA, LIŠČÍ)

První postní neděle se nazývá černou, protože se ženy v tento den oblékaly do černého oděvu na znamení smutku v postní době. (Některé záznamy uvádějí, že to bylo spíše ze smutku, že skončilo masopustní veselí)

Pučálkou se v některých místech tato neděle nazývala podle postního pokrmu z namočeného a upraženého hrachu, který se v tento den pojídal studený a opepřený.

Liščí neděle je název odvozený od zvyku, kdy maminky v noci tajně napekly pro své děti preclíky. Ty navlékly na vrbové proutky a rozvěsily v sadě na stromech. Rán o před svítáním děti poslaly preclíky hledat s tím, že jim je tam zanechala liška.

Recept:

1. Pučálka

Neloupaný hrách namoč do vody a nech do druhého dne nabobtnat. Hrách nech poté v pokojové teplotě naklíčit (cca 2-3 dny) Až budou klíčky asi 5 – 8 mm dlouhé, opraž hrách na sucho a osol. Nebo hrách osmaž na dobrém oleji a trochu osol a opepři. Ve středověku se takto opepřený hrách sladil medem a nazýval se „Pálenec“.

2. Postní preclíky

½ kg polohrubé mouky

3dkg droždí

1 lžička cukru

1 lžička soli

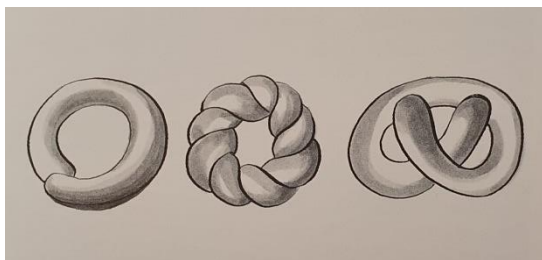
2 žloutky

Špetka zázvoru, mletého pepře

Trocha teplého mléka

Mák, hrubá sůl, kmín na posypání

Sádlo na vymazání plechu

Z mouky udělej na vále kopeček s důlkem. Do důlku dej rozdrobené droždí, to zasyp cukrem a nech chvilku oživit. Přidej sůl, žloutky, zázvor, pepř a trochu teplého mléka. Zpracuj tužší hladké těsto a nech chvíli kynout. Pak už jen válej hady a stáčeš precle. Ty dávej na vymaštěný plech sádlem. Preclíky potřij žloutkem nebo mlékem, posyp mákem, kmínem, hrubou solí a v troubě upeč do červena.

2. NEDĚLE – PRAŽNÁ

Tato neděle dostala své jméno podle tradičního postního jídla – PRAŽMO.

Pražení klasů obilí či zrna patřilo k nejstarším způsobům úpravy obilí. Z pražma se také připravovala polévka „Praženka“.

SV. ŘEHOŘ – 12.března

Sv. Řehoř je patronem školní mládeže. Učitel chodíval s žáky po koledě. Tento svátek také připomínal, že jaro už pomalu klepe na dveře. V tento den se začínalo s polními pracemi.

*Na svatého Řehoře plave led od moře,
žába hubu otevře, čáp letí přes moře,
líný sedlák, který neoře.“*

3. NEDĚLE – KÝCHAVÁ

Naši předci věřili, že kýchání čistí hlavu a tak užívali k tomu celou řadu rostlinných prostředků nebo šňupavého tabáku. Pozdravení při kýchání patřilo ke slušnému chování.

- Kdo v tento den 3x kýchne, bude celý rok zdrav.

Přání „Pomáhej Pán Bůh“ a „Pozdrav Tě Pán Bůh“, které dodnes přejeme kýchajícím pochází již ze středověku, kdy se nadměrným kýcháním začínal projevovat mor.

SV. JOSEF – 19. března

Sv. Josef patron manželů, otců rodiny, tesařů. Lidé se po zimě oblékli do lehčích šatů. Podle počasí tohoto dne odhadovali, jaká bude úroda.

4. NEDĚLE – DRUŽEBNÁ (STŘEDOPOSTNÍ, RŮŽEBNÁ) - 22.3.2020

Tato neděle tvoří téměř střed postního období, a proto je v tento den projevována radost z času, kteří již v postu uplynul. Oltáře byly ozdobeny květinami a relikviáři.

Družebná neděle dostala jméno od přátelských schůzek mládeže. V tuto neděli také chodíval družba se ženichem do domu vyhládnuté nevěsty předjednat námluvy.

V tento den chodily na pole družičky, kde při zpěvu rozhazujíc drobků z pečiva prosily Boha o dobrou úrodu. Potom odcházely do lesa na koukoříčky (lidový název pro bledule).

*Nesem, nesem drobečky,
My řečanské družičky.
Kolik hodíme drobečků,
Tolik aby nám nadělil
Pánbůh korečků.*

Typickým pokrmem byla tak jako v celé postní době „Pučálka“ (naklíčený a opečený hrách)

Pekly se také koláče s několikerou náplní, které se nazývaly „Družbance“.

Na Chodsku končily tento den přástky zábavou zvanou „Spušťadlo“ – Děvčata obstarala rosolku (jemný, sladký likér k jehož výrobě se používalo ovoce a lesní plody), rohlíky a „pálenec“ (opeřená a oslazená pučálka) a chlapci pivo.

A proč se někde říkalo neděle Růžebná ? V tuto neděli se svítí v Římě zlatá růže.